

TERVISEAMET

Rahastanud
Euroopa Liit

Päevakajalised zoonoosid inimestel

Jevgenia Epštein

Nakkushaiguste epidemioloogia osakond, Terviseamet

10.09.2026

Zoonoos

Zoonoos on nakkushaigus, mis kandub looduslikult edasi loomade ja inimeste vahel, kas otsesel kokkupuutel või saastunud toidu ja vee kaudu.

Tänašed teemad

- Tulareemia
- Leptospiroos
- Marutõbi
- Toidutekkelised zoonoosid

Tulareemia

Tulareemia ehk jänesekatk on äge bakteriaalne nakkushaigus, mis kandub loomadelt inimestele. Tulareemia tekitajaks on *Francisella tularensis*.

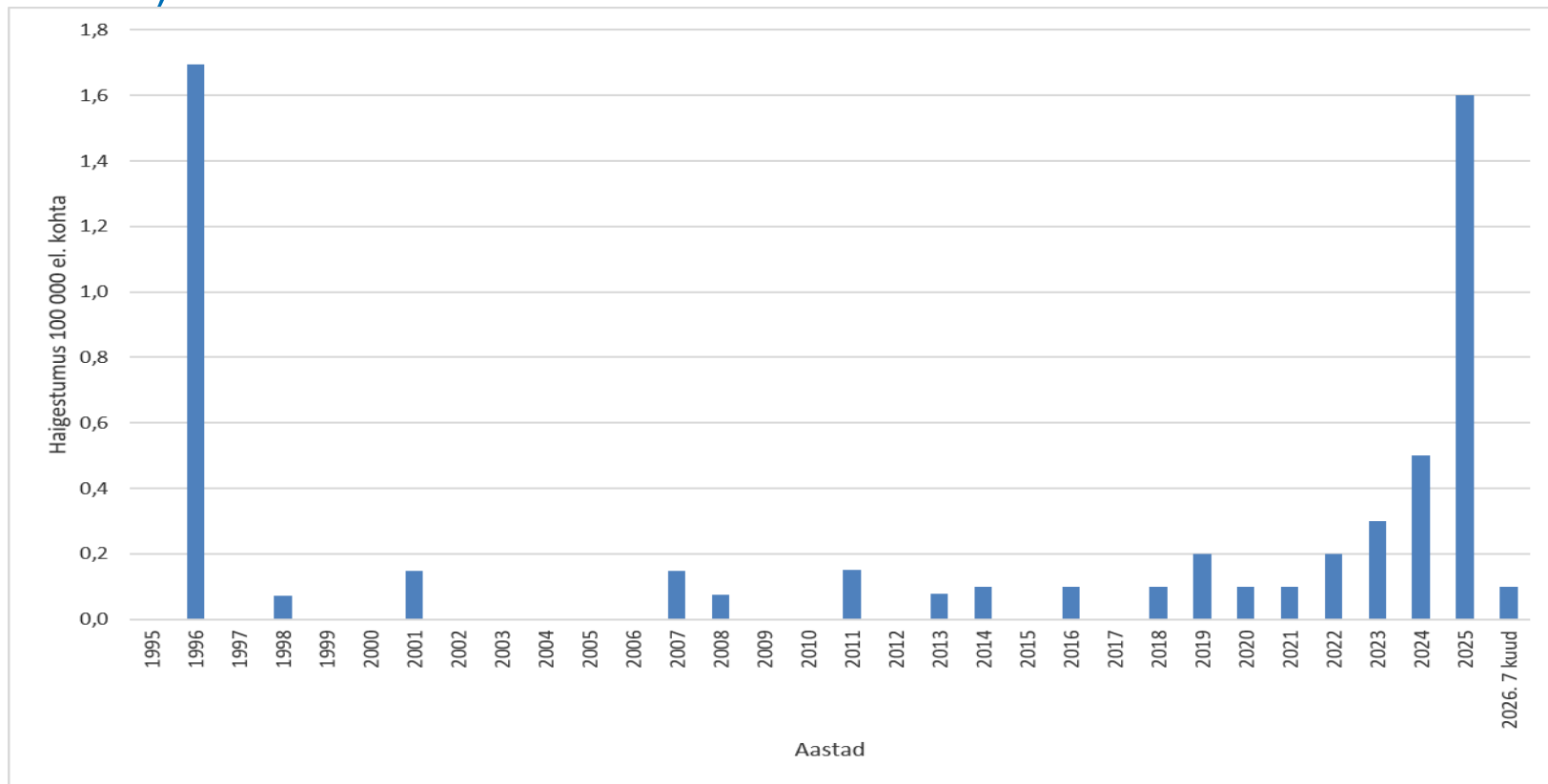
Tulareemia loodusperemeesteks on närilised, jänesed, küülikud jt väikloomad ning levitajateks on sääsed, parmud ja puugid. Bakterit on leitud ka looduslikest veekogudest ja kaevudest.

Inimene võib nakatuda verd imevate putukate vahendusel, nakatunud mets- või koduloomadega kokkupuutel, saastunud toidu- või vee tarbimisel ning haigustekitajate sissehingamisel.

Peiteperiood kestab keskmiselt 3 kuni 5 päeva (1 kuni 14 päeva).

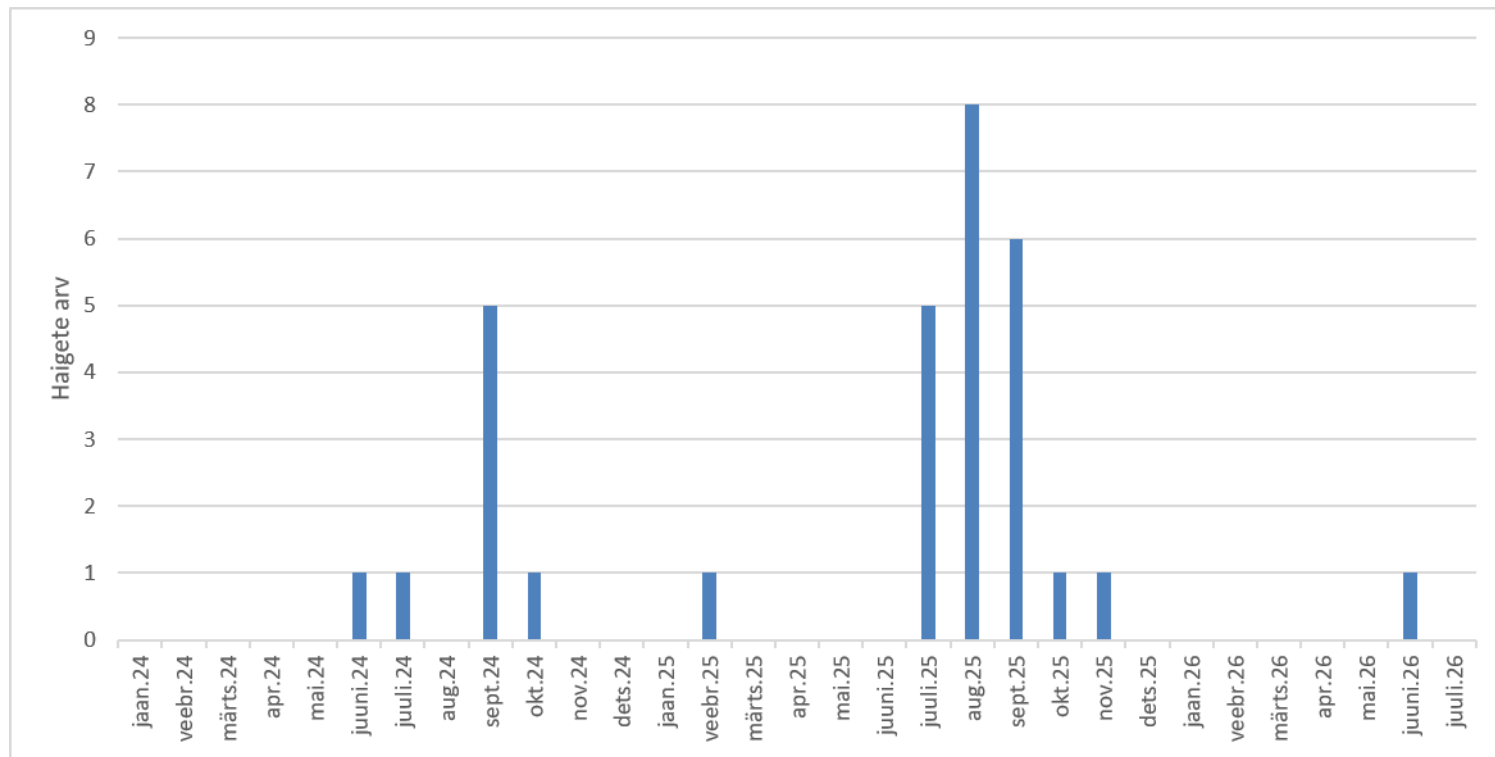
Tulareemia, 1995-2026

(haigestumus 100 000 el. kohta)

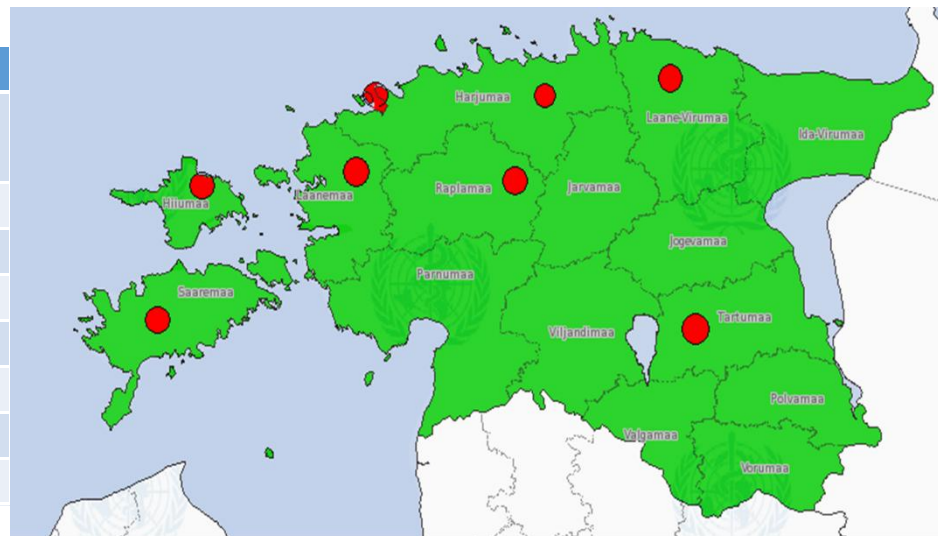
Tulareemia, 2024-2026

(haigestumine kuude kaupa, haigete arv)

Tulareemia. Looduslikud kolded

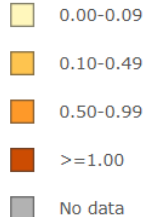
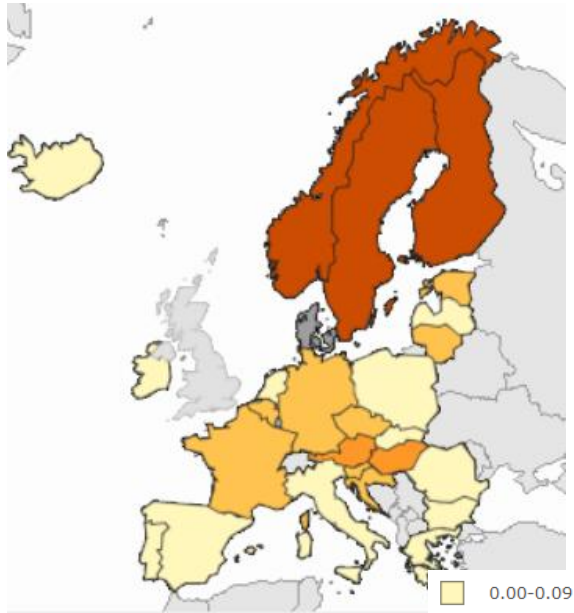
Piirkond	Maakond	Avastamise aasta
Suur- ja Väike Pakri saared	Harjumaa	1946.
Nõva	Läänemaa	1986.
Jädivere	Raplamaa	1986.
Prangli saar	Harjumaa	1996.
Iide	Saaremaa	1998.
Leigri	Hiiumaa	2001.
Kastre	Tartumaa	2001.
Põdruse	Lääne-Virumaa	2001.

Tulareemia. Peamised trendid

- Haigestumise tõus, ka teistes Euroopa riikides
- Nakatumine väljastpoolt teadaolevaid looduslikke koldeid
- Generaliseerunud haigusvormide esinemine
- Vanuselise jaotuse muutmine

Tulareemia EL-s, 2023

<https://atlas.ecdc.europa.eu/>

Ennetamine ja tõrje

- looduses viibimisel kasutada putukatõrjevahendeid,
- mitte tarvitada lahtiste veekogude vett või vajadusel läbi keeta,
- kaitsta toiduaineid näriliste eest,
- vältida heinatolmu sissehingamist,
- hävitada närilised elu- ja abiruumides.

Leptospiroos

Leptospiroos on kogu maailmas levinud zoonoos. See on äge nakkushaigus, mis võib kulgeda kliiniliste nähtudeta kuni maksa- ja neerude kahjustuseni ja aseptilise meningiidini.

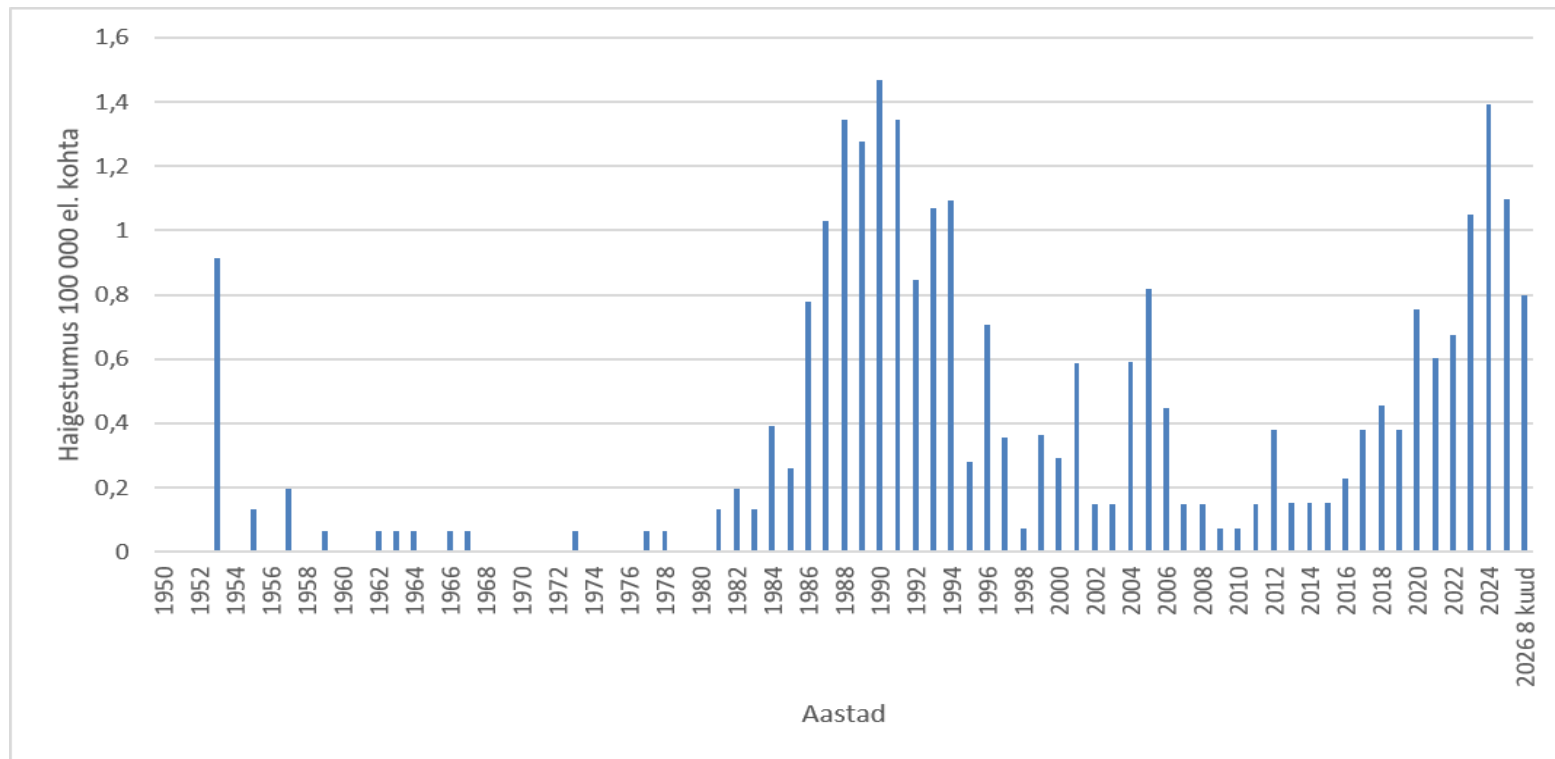
Leptospiroosi põhjustavad *Leptospira* perekonna spiroheetbakterid.

Nakkusallikaks on tavaliselt loomad, kes kannavad baktereid oma neerudes ja eraldavad neid uriiniga. Peamised nakkusallikad on närilised (hiired, rotid), kariloomad, sead ning koerad.

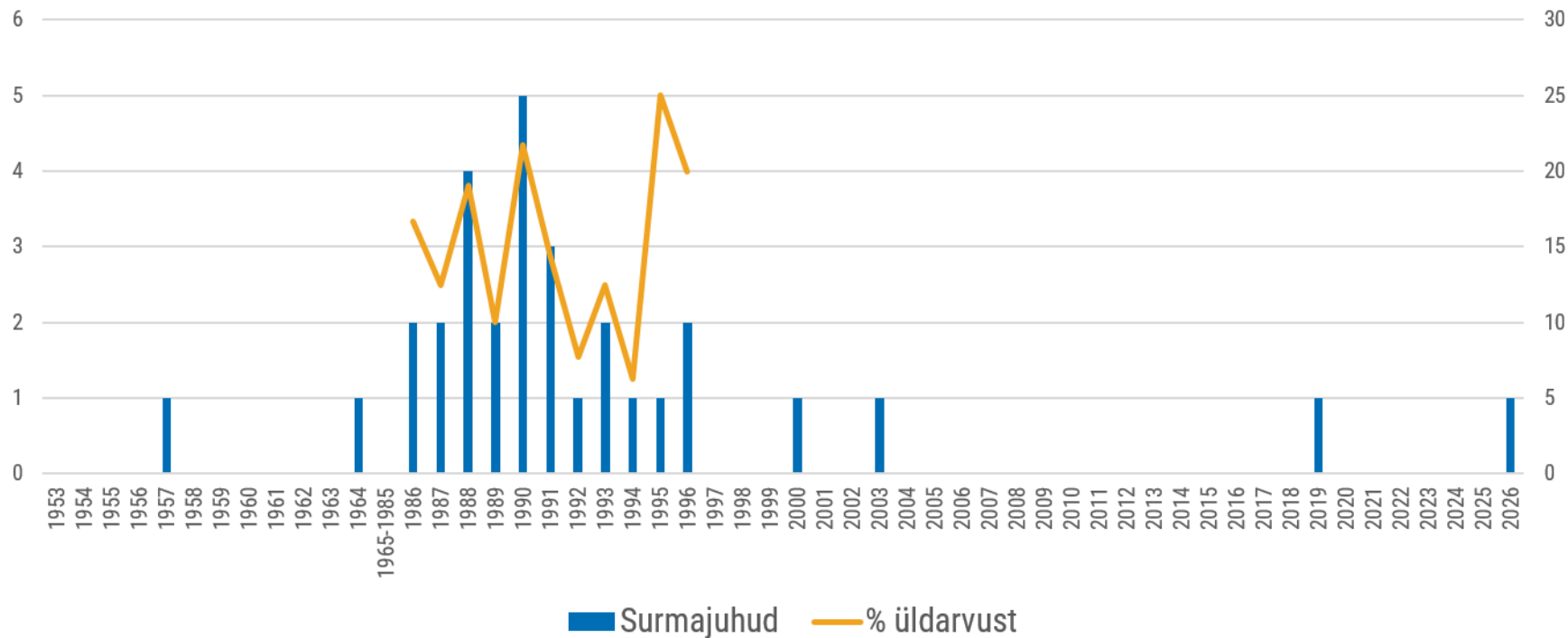
Leptospiroos levib peamiselt läbi kokkupuute saastunud vee või pinnasega ning võib siseneda kehasse läbi kahjustatud naha, limaskestade või silmade. Inimestevaheline levik on haruldane.

Peiteperioodi pikkuseks on 2 kuni 30 päeva (keskmiseks 7–10 päeva).

Leptospiroos, 1950-2026 (haigestumus 100 000 el. kohta)

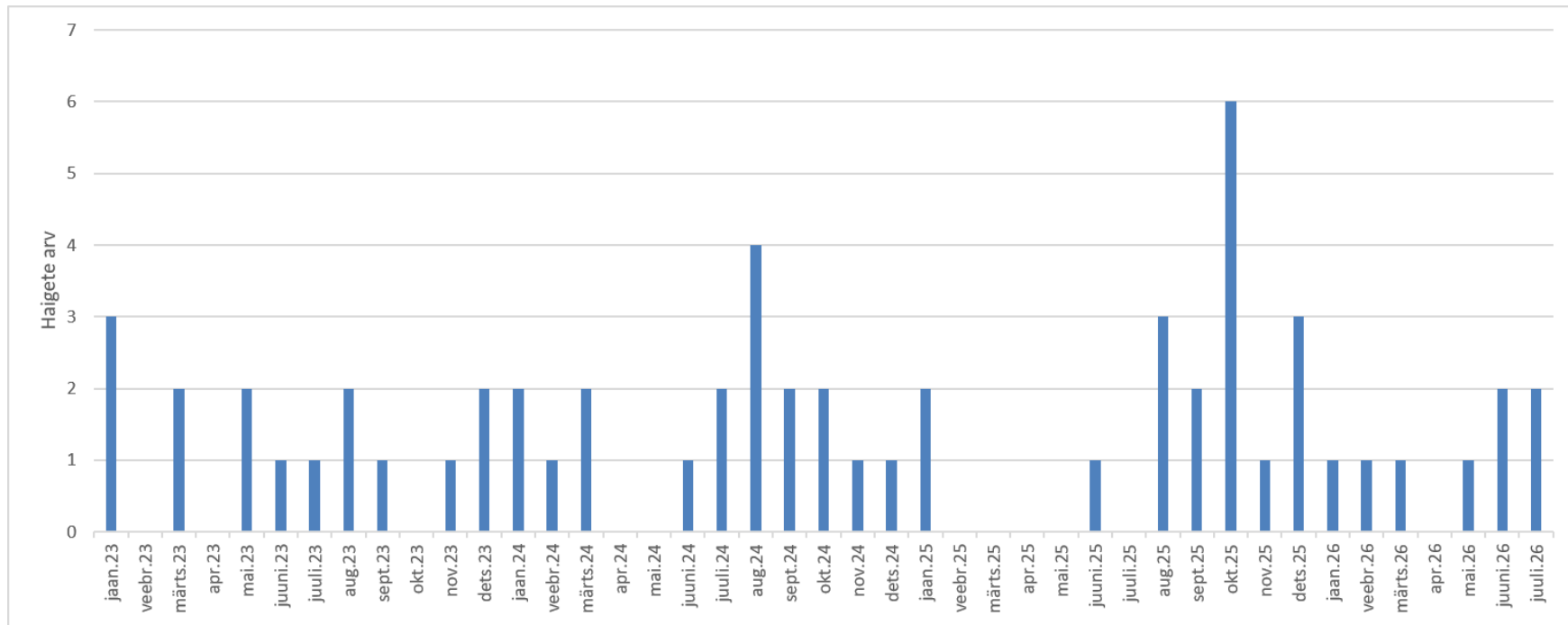

Leptospiroos. Surmajuhud, 1953-2026

Leptospiroos, 2023-2026

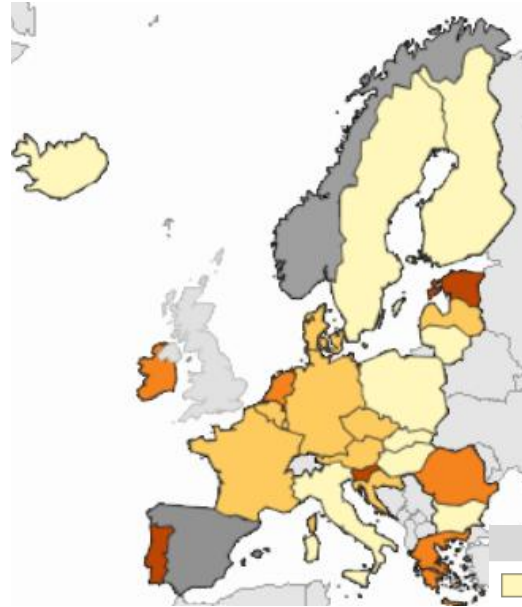
(haigestumine kuude kaupa, haigete arv)

Riskifaktorid (epidemioloogilise uuringu käigus saadud jutupõhine info)

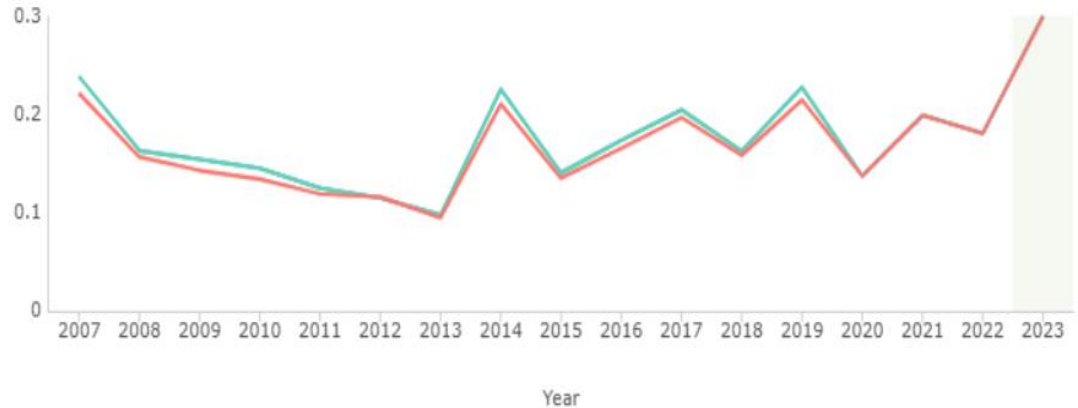
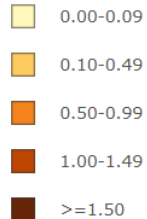
- Elab eramajas maal, närilised kodu juures
- Pesemata õunte söömine
- Tööd vanas ehitises, tolmu sisse hingamine ja silmasse sattumine
- Viibib tööalaselt metsas ja mahajäetud majades
- Suvila keldri puhastamine
- Oma majapidamises näinud närilisi (hiiri)
- Töötab loomaarstina

Leptospiroos EL-s, 2023

Notification rate
(N/100000)

Notification rate (N/100000)

Leptospiroos. Peamised trendid

- Haigestumise tõus Eestis
- Haigestumise tõus teistes Euroopa riikides

Ennetamine ja tõrje

- kätepesu ja põhjalik puhastus pärast kokkupuudet loomade või saastunud veega,
- vältida ujumist või töötamist saastunud veekogudes, eriti üleujutuste ajal,
- kaitsevahendite kasutamine (veekindlate kinnaste, jalanõude ja muude kaitsevahendite kandmine), kui töötatakse veekogude või loomadega,
- näriliste populatsioonide kontroll, et vähendada nakkuse leviku riski,
- koduloomadevaktsineerimine *Leptospira* bakterite vastu.

Marutõbi ⁽¹⁾

Marutõbi on äge kesknärvisüsteemi kahjustusega kulgev nakkushaigus, mille tekitajaks on marutõve viirus. Haigestuda võivad nii loomad kui ka inimesed. Loomade haigust nimetatakse marutaudiks.

Nakkusallikaks on haige loom.

Marutõve viirus levib loomade ja inimeste vahel peamiselt sülje kaudu. Haigestunud loom võib viirust edasi anda hammustades või sülje kokkupuutel haavaga nt lakkudes. Viiruse levik võib toimuda ka, kui sülg puutub kokku silmade, nina või suu limaskestadega.

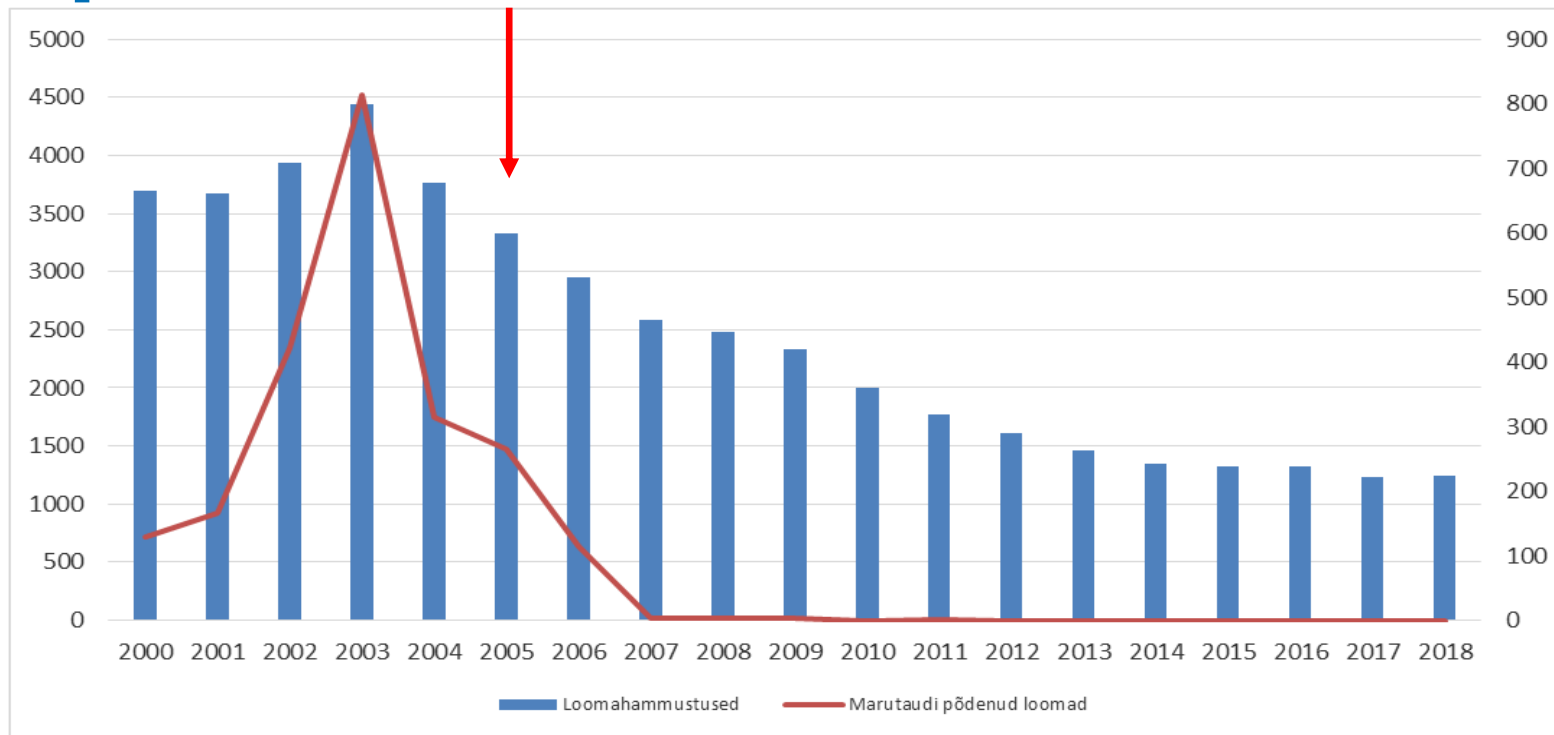
Haiguse peiteperiood on keskmiselt 1–2 kuud, minimaalselt üks nädal ja maksimaalselt enam kui aasta. Peiteperioodi pikkus sõltub viiruse sisenemiskohast, viiruse kogusest ja haava asukohast närvisüsteemi suhtes.

Marutõbi on surmav, kuid 100% ennetatav

Marutõbi (2)

Aasta	Tegevus
1986	Registreeriti Eestis viimane marutõve haigusjuht inimestel
2000	Algas loomahammustuste registreerimine, et hinnata kokkupuute järgse vaktsineerimise täiuslikkust ja õigeaegsust
2005	On alanud metsloomade marutaudi suukaudse vaktsineerimise projekt
2007	Ei diagnoositud ühtegi marutaudi juhtu loomadel
2010	On viidud viimast korda metsloomade vaktsineerimine läbi tervel Eesti territooriumil
2011	Metsloomade vaktsineerimine ainult piirialadel
2013	Eesti on tunnistanud marutaudist vabaks
2019	Lõpetati loomahammustuste registreerimine

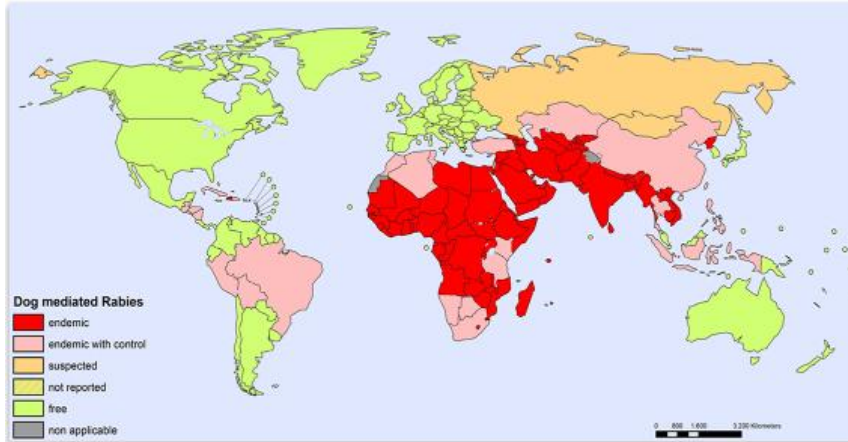
Loomahammustuste ja marutaudi põdenud loomade arv, 2000–2018

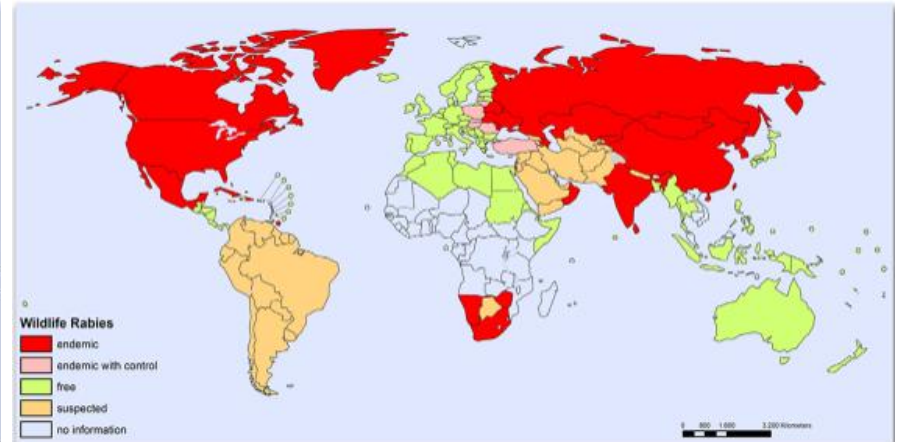
Marutaud maailmas (WHO)

WHO Collaborating Centre for Rabies Surveillance & Research

Koerad

Metsloomad

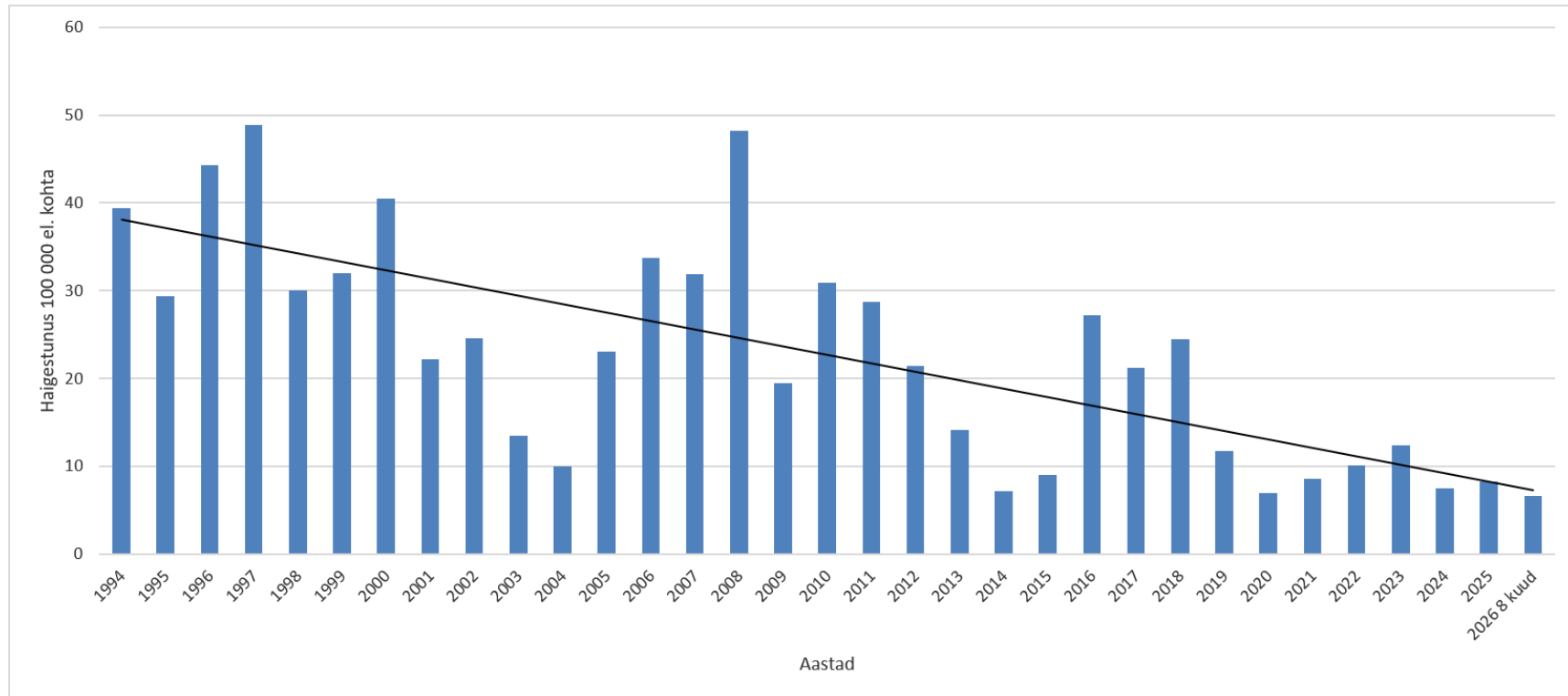
- In Thailand and much of Asia, rabies remains endemic; urban outbreaks are not unusual but are always concerning because of the risk of human deaths, especially in children and people frequently exposed to stray animals.
- In Thailand, [from 2024 through the first quarter of 2025, eight human deaths were reported](#) (in Thai). Persistent cases in some areas and re-emergence in previously unaffected regions reflect a changing epidemiological situation.

BANGKOK – Thailand has reported its first rabies death of 2026, that of a 36-year-old man who refused to see a doctor for a vaccination after being bitten by a puppy in late 2025.

Ennetamine ja tõrje

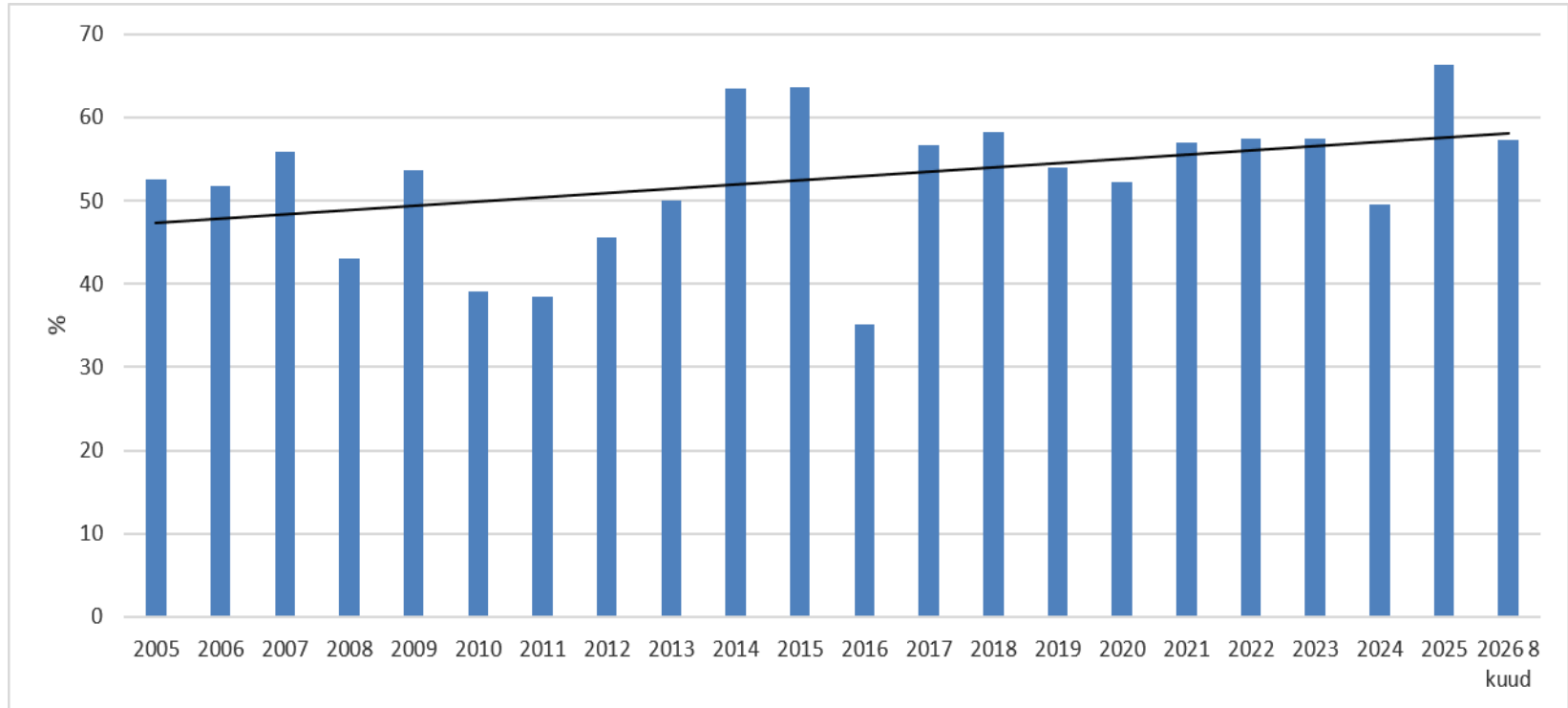
- Kõik koduloomad, eriti koerad ja kassid, peaksid olema vaktsineeritud marutõve vastu,
- metsloomade suukaudne marutaudi vastane vaktsineerimine tõhusaks viisiks haiguse tõkestamisel metsloomade seas,
- inimeste kokkupuute järgne vaktsineerimine.

Salmonelloos, 1994-2026 (haigestumus 100 000 el. kohta)

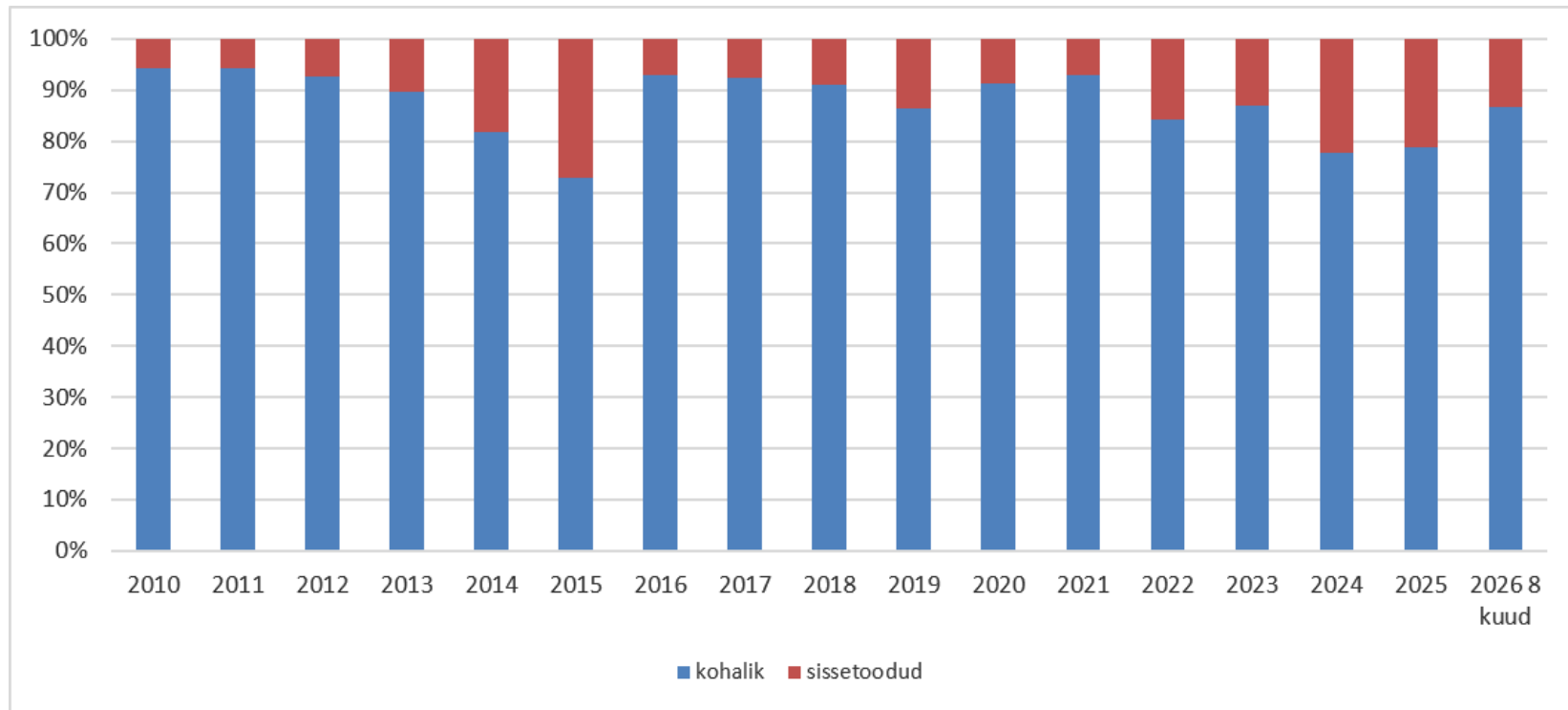
Salmonelloos.

Haiglaravi osakaal, 2005-2026 (%)

Salmonelloos.

Sissetoodud juhtude osakaal, 2010-2026

Salmonelloos. Rühmaviisiline haigestumine, 2020-2026

Haigete arv koldes	2	3	4	5	6	8	10	14	15	16	Kollete arv	Haigete arv	% üldarvust
2020	6	1									7	15	16
2021	4	1									5	11	9,6
2022	4				1						5	14	10
2023	3		1					1	1		6	39	23
2024	3		2			1					6	22	21
2025	4						1				5	18	16
2026	2				2*					1	5	32	35

* Ühel juhul tegelik haigete arv on 44

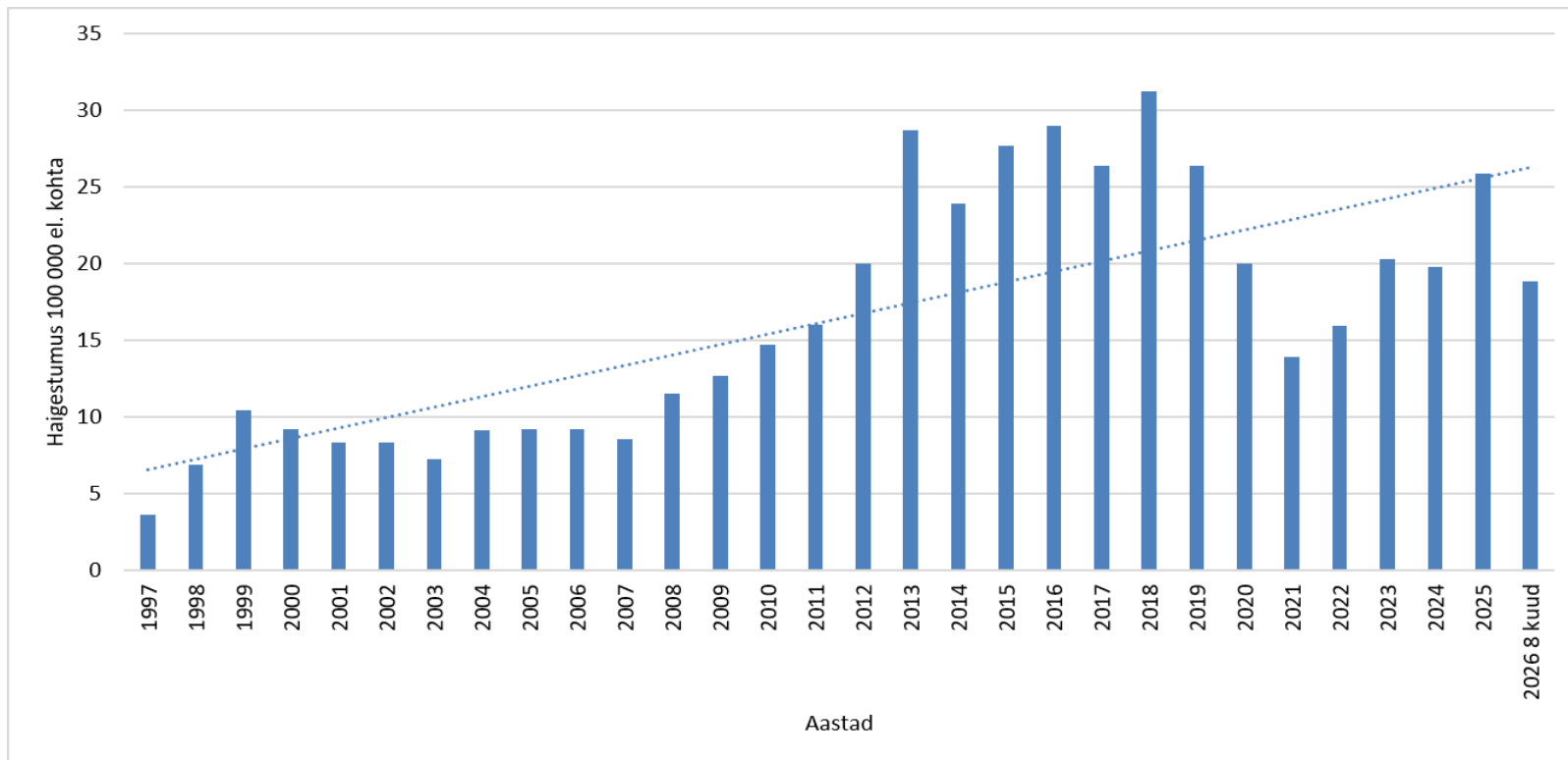
Salmonelloos. Toiduga seotud puhangud, 2024-2026

Serotüüp	Aasta	Haigete arv	Toit
S. London	2024-2025	6	kõrvitsaseemned
S. Mikawasima	2025	10	ei tuvastanud
S. Stanley	2026	16	kiirnuudlid
S. Enteritidis	2026	6	Munad
S. Typhimurium	2026	33+11	ei tuvastanud

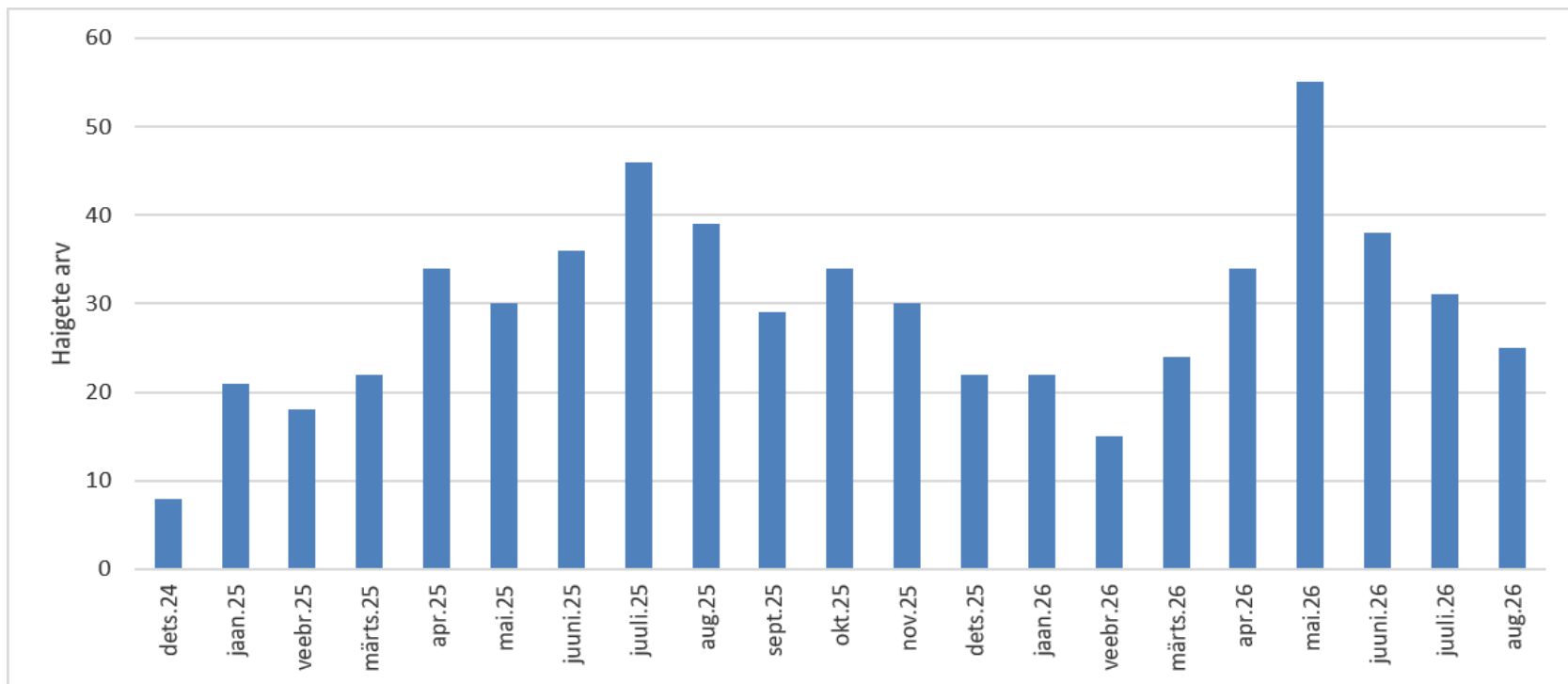
Salmonelloos. Peamised trendid

- Haigestumise stabiilne kõrge tase
- Puhangutega seotud haigusjuhtude osakaalu suurenemine
- Taimse päritoluga toiduga seotud puhangute sagenemine

Kampülobakterenteriid, 1997-2026

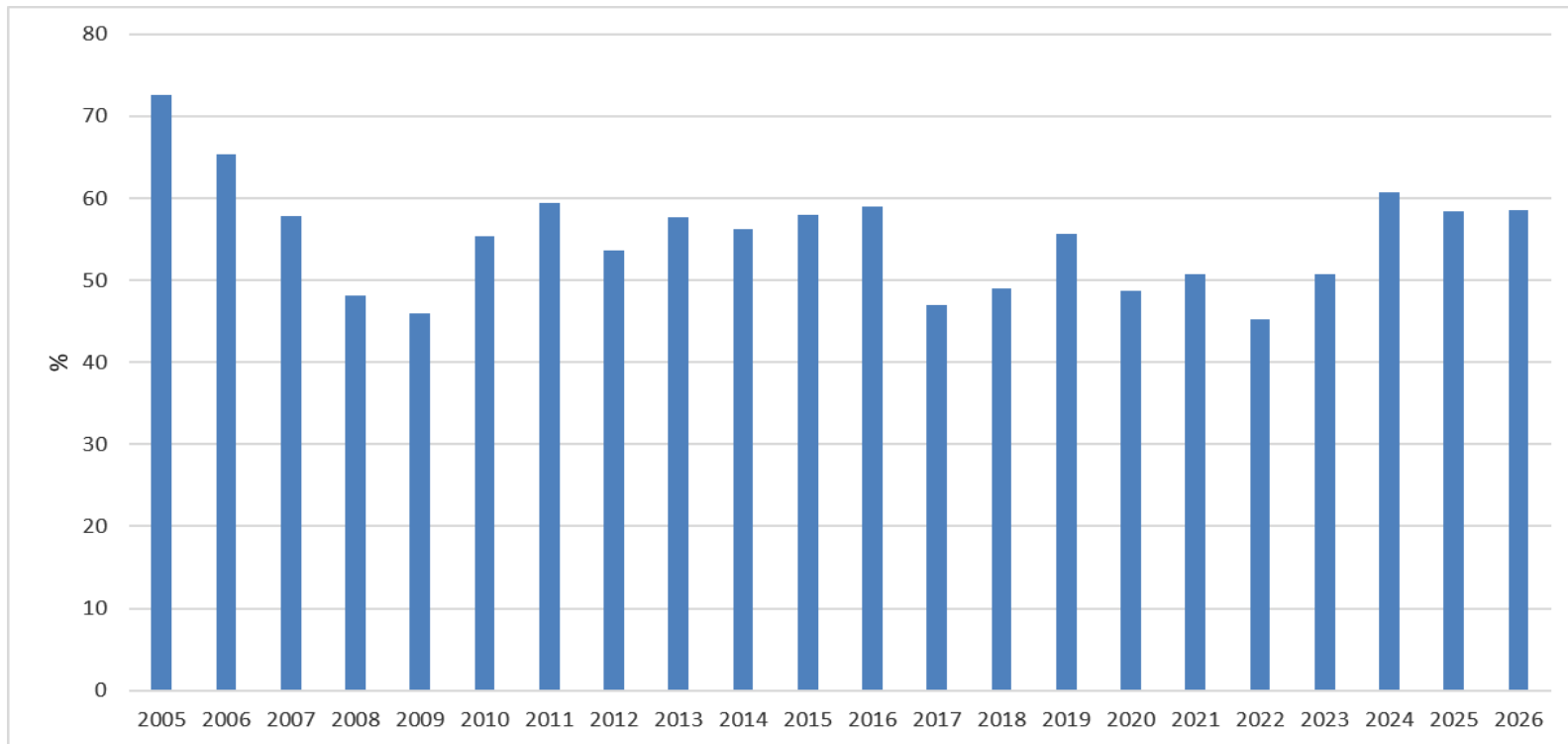

Kampülobakterenteriit (haigestumine kuude kaupa, 2024-2026)

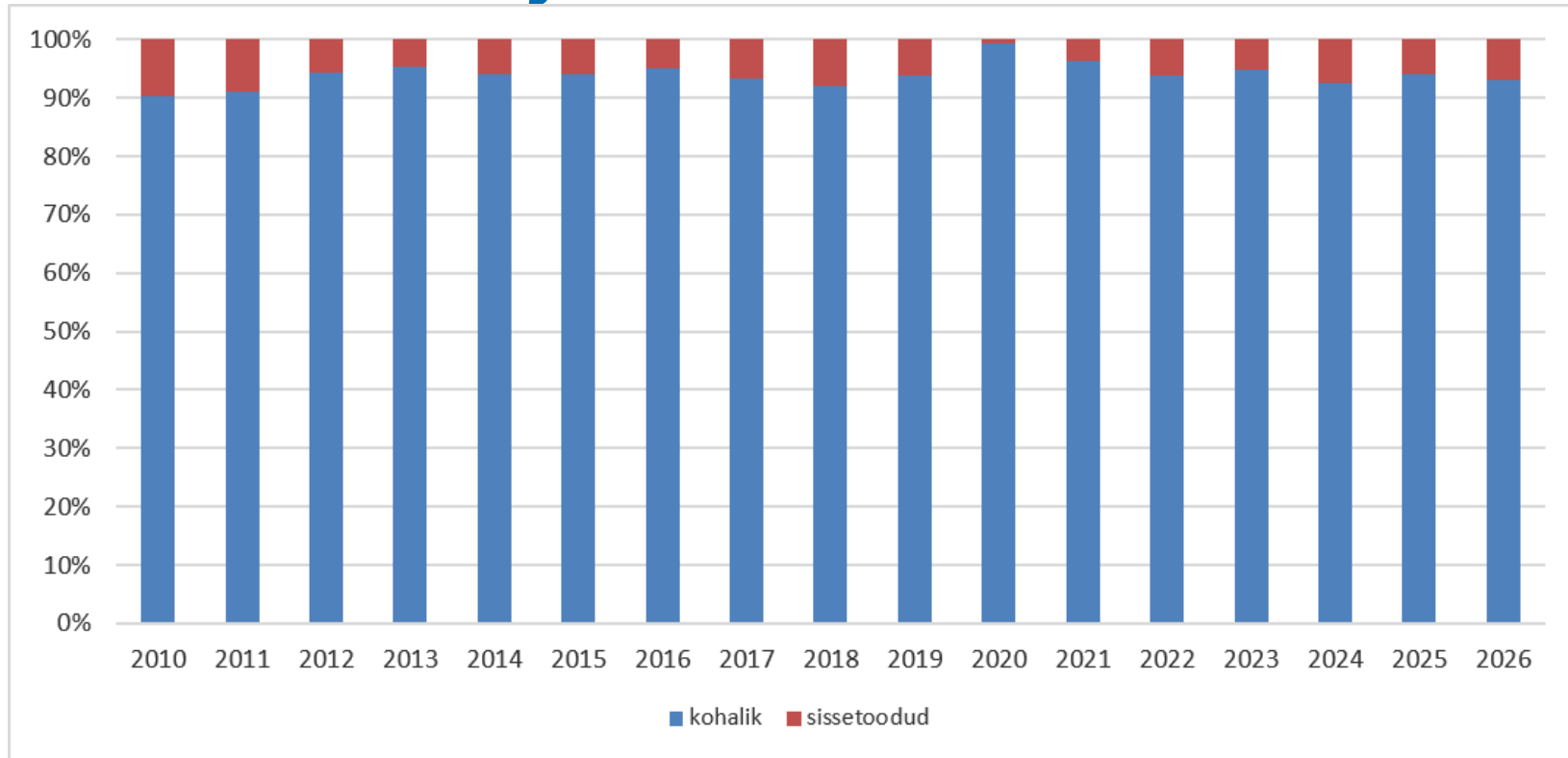
Kampülobakterenteriid.

Haiglaravi osakaal, 2005-2026 (%)

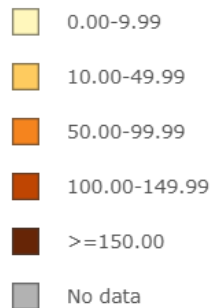
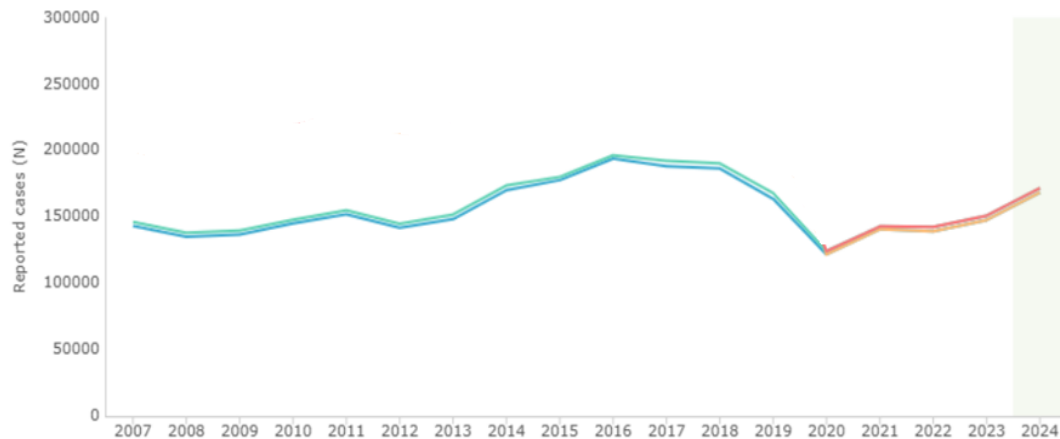
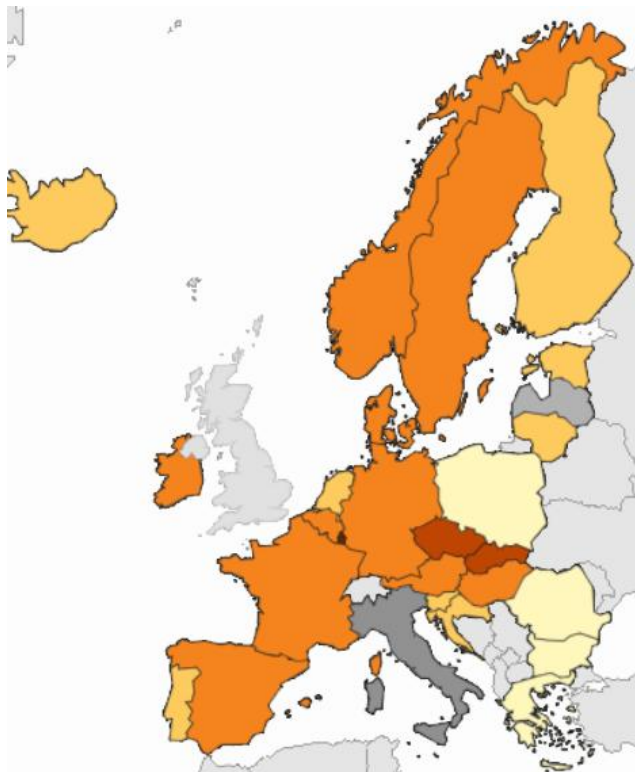

Kampülobakterenteriit.

Sissetoodud juhtude osakaal, 2005-2026

Kampülobakterenteriid EL-s, 2024

Kampülobakterenteriit. Peamised trendid

- Haigestumise tõus nii Eestis kui ka teistes Euroopa riikides
- Haigestumise kasv grillimise hooajal
- Haiglaravi vajanud patsientide osakaalu suurenemine

Ennetamine ja tõrje

Ennetamine põhineb isikuhügieeni, toiduhügieeni ja ohutu toidukäitlemise nõuete järgimisel:

- järgida pakendil märgitud toidu säilivusaega ning vältida aegunud toidu tarbimist;
- hoida ja transportida toitu külmkapi temperatuuri tingimustes;
- termiliselt piisavalt töödelda toitu ehk mitte süüa vähe küpsetatud/grillitud liha;
- toidu valmistamisel pesta käsi;
- vältida toidu ristsaastumist st valmis- ja tooraineid käsitleda erinevate töövahenditega, näiteks lõigates toorest ja valmistoitu erineva noaga või kasutades erinevad lõikelaudu.

TERVISEAMET

Täna kuulamast!

Jevgenia.Epstein@terviseamet.ee

